

Stockholm 16 november 2022

Till:

Utrikesdepartementet:

ud.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia: ud.rs@gov.se

Remissvar

Sveriges medlemskap i Nato (Ds 2022:24)

Sammanfattning

Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen (Svenska Freds) motsätter sig förslaget om att Sverige ska ansluta sig till den Nordatlantiska fördragsorganisationen (Nato). En Natoanslutning riskerar att öka osäkerheten och försämra Sveriges möjligheter att värna om grundvärden i svensk utrikes- och säkerhetspolitik, såsom nedrustning, demokrati, mänskliga rättigheter och respekt för folkrätten. Föreningen anser att vidare utredning krävs av konsekvenserna av att ge immunitet till Natoaktörer i Sverige. Även de miljö- och klimatmässiga konsekvenserna av ett medlemskap måste utredas vidare. Föreningen motsätter sig de slutsatser som dras vad gäller de utrikes- och säkerhetspolitiska konsekvenserna för Sverige och anser att en mer grundlig analys bör göras som också inkluderar de risker som finns. Vidare anser Svenska Freds att ett beslut om att ansluta Sverige till Nato skulle brista i legitimitet på grund av att denna historiska säkerhetspolitiska omsvängning gjordes mycket hastigt, utan tillräckliga möjligheter till demokratisk förankring, grundlig analys av dess konsekvenser eller debatt.

Skrivelsen utformning och beslutets legitimitet

Beslutet att ansöka om ett svenskt medlemskap i Nato fattades mycket snabbt, utan möjlighet till folklig debatt eller tillräcklig konsekvensanalys. Det gör att beslutet saknar den legitimitet som krävs för den historiska säkerhetspolitiska omsvängning som ett Natomedlemskap skulle innebära. Promemorian baseras på en hastigt genomförd parlamentarisk rapport, *Ett försämrat säkerhetspolitiskt läge – konsekvenser för Sverige* (Ds 2022:7). Denna rapport saknar en grundlig analys av konsekvenserna av ett svenskt Natomedlemskap, till exempel vad gäller hur ett medlemskap kan påverka Sveriges möjligheter att arbeta för grundvärden i svensk utrikes- och säkerhetspolitik såsom mänskliga rättigheter, demokrati, nedrustning och rättsstatens principer.

6.2 Godkännande av nordatlantiska fördraget

Vi motsätter oss förslaget. Vi delar oron för Rysslands folkrättsvidriga militära anfällskrig mot Ukraina. Men att ingå i en militärallians som inkluderar odemokratiska stater och som vilar på kärnvapenanvändning, gör inte Sverige säkrare utan bidrar till ökad osäkerhet både här och i världen. Genom ett Natomedlemskap skulle Sverige legitimera kärnvapen och

kärnvapen användning, något som skulle göra det mycket svårare att verka för kärnvapennedrustning.

Nato bygger på militär avskräckning. Forskning om militära allianser och militär avskräckning som metod har inte lyckats bevisa att allianser som bygger på militär avskräckning minskar risken för krig i tider av konflikt.¹ Tröskeln för att militära konflikter ska bryta ut höjs genom att vi åtgärdar de strukturella orsakerna bakom konflikter, investerar i starka diplomatiska vägar och relationer, och att vi använder och skapar kanaler för fredlig konflikthantering. Att Sverige allierar sig med odemokratiska stater som bedriver utpressning för att få Sverige att kompromissa med ställningstaganden för folkrätten, demokrati och mänskliga rättigheter bidrar inte till hållbar fred och ökad mänsklig säkerhet.

Att värna om demokratin, folkrätten, mänskliga rättigheter och nedrustning är grundvärden i svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Grundvärden som alla riskerar att urholkas i och med ett svenskt Natomedlemskap.

Vi anser inte att Sverige ska bli medlem i Nato, men om processen fortskrider och ett svenskt Natomedlemskap blir ett faktum måste dessa grundvärden värnas genom att Sverige i samband med ett medlemskap tydligt slår fast:

- att Sverige kommer att ansluta sig till FN:s konvention om förbud mot kärnvapen.
- att Sverige kommer att instifta en nationell lag som förbjuder kärnvapen på svenskt territorium i freds- och krigstid, inklusive på eventuella framtida utländska militära baser i Sverige.
- att Natomedlemskapet inte ska tillåtas urvattna det svenska regelverket för krigsmaterielexport genom att hänsyn till alliansen eller dess medlemmar väger över i bedömningen. Särskilt vad gäller export till odemokratiska stater, stater som allvarligt och omfattande kränker mänskliga rättigheter eller till länder i väpnad konflikt eller som riskerar väpnad konflikt.
- att inga utländska militärbaser tillåts på svenskt territorium.
- att Sverige kommer att arbeta för brådskande reformer i syfte att förbättra insynen och ansvarsutkrävandet i Nato. Sverige måste inom Nato driva:
 - Att de nationella parlamenten i medlemsländerna skärper sin granskning av Natos angelägenheter.
 - Att Natos parlamentariska församlings demokratiska mandat stärks.
 - Att Nato antar en policy som är förenlig med offentlighetsprincipen och lagar om tillgång till information som finns i alliansens medlemsländer.
- att Sverige, som Natomedlem, kommer att driva att Nato offentliggör sin metod för att beräkna utsläpp av växthusgaser samt arbetar för att alliansen och dess medlemsstaters militära utsläpp begränsas i enlighet med Parisavtalets 1,5-gradersmål och rapporteras.

¹ Paul Huth. 1999. "Deterrence and international conflict: empirical findings and theoretical debates." Annual Review Political Science. Vol 2. 25-48, sid 39; Läs även; Leeds, Brett Ashley. 2003. "Do alliances deter aggression? The Influence of Military Alliances on the Initiation of Militarized Interstate Disputes." American Journal of Political Science. Vol 47. No 34. 27-429; Veblen, Viljar. 2018. "NATO options and dilemmas for deterring Russia in the Baltic States." Defence Studies. Vol 18. No 2. 229-251.

6.3 Godkännande av avtalet om status för Nordatlantiska fördragsorganisationen, nationella representanter och organisationens internationella stab/7.2 Status för Nato, nationella representanter och organisationens internationella stab

Vi anser att vidare utredning krävs av vilka konsekvenserna kan bli av att ge dessa aktörer immunitet i Sverige.

Det som genomgående utmärker de internationella organisationer som i dag tillerkänns immunitet är att de är icke-militära organisationer som verkar för till exempel mänskliga rättigheter, bistånd, forskning och annat internationellt samarbete. Nato skiljer sig markant från dessa organisationer. Det är mot denna bakgrund mycket anmärkningsvärt och oroväckande att militäralliansen Nato, utan några som helst överväganden eller analyser föreslås få den långtgående immunitet och de privilegier som det innebär att godkänna dessa avtal. Konsekvenserna av den lagändring som föreslås i promemorian vad gäller immunitet är inte utredda och behöver utredas innan riksdagen fattar sitt beslut.

7.1.2 Befogenheter för regeringen att begära stöd av Nato

Vi motsätter oss att regeringen ska ges befogenheter att begära stöd av Nato i fredstid eller under krig mellan främmande stater. Att begära militärt stöd av Nato skulle kunna eskalera en konfliktsituation på ett sätt som utsätter Sverige för större osäkerhet. Att frågan om att begära militärt stöd av Nato tas upp i riksdagen är en försäkran om att beslutet inte fattas utan att för- och nackdelar diskuteras och en avvägning gjorts av konsekvenserna av att involvera den militära alliansen.

7.1.3 Säkerställande av riksdagens insyn och inflytande

Vi anser att vidare åtgärder krävs för att säkerställa tillräcklig parlamentarisk insyn i, och demokratisk förankring av, den politik som Sverige skulle driva i Nato och om de beslut som fattas inom Nato.

Ett Natomedlemskap riskerar att påverka den demokratiska styrningen av framför allt försvars-, utrikes-, och säkerhetspolitiken. Alliansen präglas av bristande transparens och är till exempel den enda stora mellanstatliga organisation som inte har en grundläggande policy för utlämnande av information. Natos egna parlamentariska församling har mycket liten insyn i Nato, inte minst i Natos Nuclear planning group. Det finns ingen transparens kring de beslut Nato fattar, vilket hindrar demokratiskt ansvarsutkrävande. Utifrån denna verklighet bör det ses över hur riksdagens insyn i Nato, och i den politik som Sverige som medlemsland skulle föra inom Nato, kan stärkas. En kommande proposition bör slå fast att Sverige ska driva på för att säkerställa parlamentarisk insyn och stärka Natos parlamentariska församlings demokratiska mandat. Sverige bör driva att Nato antar en policy för öppenhet av information som är förenlig med offentlighetsprincipen och lagar om tillgång till information som finns i alliansens medlemsländer.

9.1.1 En förändrad säkerhetspolitik

Vi motsätter oss slutsatserna av denna analys. Vi motsätter oss slutsatsen att det förändrade säkerhetspolitiska läget i och med Rysslands invasion av Ukraina innebär att Sverige bäst försvaras inom Nato. Ingen grundlig riskanalys har gjorts av hur Ryssland kan komma att svara på ett svenskt och finskt Natomedlemskap eller hur ett svenskt och finskt medlemskap kan komma att påverka kriget i Ukraina.

Försvarsmakten har återkommande sedan Rysslands invasion av Ukraina förtydligt att det inte finns ett direkt militärt hot mot Sverige och att risken för ett väpnat angrepp är låg.² Det är viktigt att se att det finns stora skillnader mellan rysk militär aggressivitet mot Ukraina och risker för rysk militär aggression mot Sverige. Att ta med detta i analysen legitimerar inte på något sätt Rysslands invasion av Ukraina, och inte heller dess annektering av Krim 2014.

Promemorian nämner att Sverige under en lång tid varit militärt alliansfritt, men saknar en grundlig analys av hur den militära alliansfriheten bidragit till att Sverige inte haft krig i Sverige på över 200 år. Vi saknar också en analys av de potentiella säkerhetsrisker som ett Natomedlemskap skulle kunna medföra. Det är svårt att spekulera i Putins agerande, men det är tydligt att varje utvidgning av Nato riskerar att uppfattas som ett hot från rysk sida. Att ett Natomedlemskap skulle kunna innebära att spänningarna ökar, och även vilka konsekvenser detta skulle kunna få för kriget i Ukraina, behöver tas med i riskanalysen innan riksdagen röstar för ett eventuellt Natomedlemskap.

9.1.2 Konsekvenser för Sveriges säkerhet

Vi motsätter oss slutsatserna av denna analys. Ingen ordentlig riskanalys har gjorts av potentiellt negativa konsekvenser av ett Natomedlemskap, så som att avskräckning kan leda till ökade spänningar och konflikter samt att artikel fem kan innebära att Sverige dras in i andra medlemsstaters krig. Denna riskanalys bör göras innan riksdagen röstar om ett Natomedlemskap.

Vi saknar en analys av hur ett svenskt Natomedlemskap, istället för den konfliktavhållande effekt som beskrivs, skulle kunna leda till ökade spänningar, konflikter och en riskabel upprustningsspiral. En upprustningsspiral uppkommer när militär upprustning ökar och ingen stat vill känna sig i underläge och därför rustar upp ännu mer som svar på motståndarens upprustning. Natos främsta verktyg är militära medel och hot om militärt våld. Det finns därmed stor risk att den upprustning och avskräckning som sägs öka säkerheten istället leder till ökad misstro, spänningar och större risk att väpnad konflikt faktiskt bryter ut – inklusive att kärnvapen används. Ett Natomedlemskap kan därmed bidra till ökad osäkerhet och oroligheter.

Vi ser positivt på att promemorian förtydligar att Natos artikel fem, tvärtemot hur det framhållits i den lilla debatt som hanns med inför Natoansökan, inte är en garant för att Sverige vid en militär attack får militärt stöd av Nato. Varje Natomedlem bestämmer själva vad för slags stöd de bidrar med. Även om artikel fem inte innebär någon absolut skyldighet att bidra militärt kan Sverige dock pressas att bistå högst problematiska länder med militära eller civila medel ifall de anser sig angripna, såsom exempelvis Turkiet. En analys saknas av hur Natomedlemskapet skulle kunna innebära att Sverige dras in i krig.

Propositionen bör föreslå att Sverige inte tillåter några utländska militärbaser på svenskt territorium. Detta för att minska risken för ökade spänningar och upprustning och för att även Ryssland utvidgar sin militära närvaro i andra länder.

² Försvarsmakten. 2022. "Försvarsmakten följer händelseutvecklingen mycket noga". *Försvarsmakten.se*. Senast uppdaterad 21 april 2022. Tillgänglig: www.forsvarsmakten.se/sv/aktuellt/2022/02/forsvarsmakten-foljer-handelseutvecklingen-mycket-noga/

9.1.3 Konsekvenser för Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik

Vi motsätter oss slutsatserna av denna analys. Natoprocessen har redan påverkat Sveriges möjligheter att främja grundvärden i svensk utrikes- och säkerhetspolitik, till exempel arbetet för kärnvapenedrustning och genom att Sverige gått med på ett flertal krav från den odemokratiska regimen i Turkiet.

Den svenska nedrustningspolitiken

Vi anser att en tydlig och mer utförlig analys av vad ett medlemskap i en kärnvapenallians kan komma att ha för påverkan på svensk nedrustningspolitik bör göras innan riksdagen röstar om ett Natomedlemskap. Därtill bör en analys göras av hur ett svenskt Natomedlemskap kan komma att påverka icke-spridningavtalet.

Amerikanska kärnvapen är grunden för det så kallade kärnvapenparaply som kärnvapenalliansen Nato vilar på³. USA har därtill kärnvapen utplacerade på fem andra Natoländers territorium och baser⁴: Belgien, Italien, Nederländerna, Turkiet och Tyskland. Stationering av dessa vapen regleras av bilaterala avtal mellan USA och den berörda staten. Men även för resterande Natomedlemmar utgör kärnvapen en central komponent av samarbetet. Nato eftersträvar att alla medlemsländer deltar i den kollektiva försvarsplaneringen för kärnvapen, även i fredstid, i form av lednings-, kontroll- och samrådarrangemang. Även Sverige skulle som medlem delta i planeringen av – och övningar med – kärnvapen. Att Sverige som inte haft några kärnvapenrelaterade aktiviteter under många decennier går med i Nato och börjar träna och öva för kärnvapen användning skulle i sig i grunden förändra Sveriges säkerhets- och nedrustningspolitik samt Sveriges trovärdighet i arbetet för kärnvapenedrustning.

Sedan Sveriges Natoansökan skickades in har vi bevittnat att nedrustningspolitiken försvagats bit för bit, med direkt hänvisning till Natoprocessen. Sverige lämnade det humanitära initiativet under icke-spridningsavtalets översynskonferens i augusti 2022 med hänvisning till att Sverige som ansökande Natomedlemstat inte längre kunde skriva under på att kärnvapen inte ”under några omständigheter får användas”⁵, då detta ansågs gå emot Natos kärnvapendoktrin. Sverige ändrade under oktober 2022 också sitt sätt att rösta på flera av FN:s generalförsamlings resolutioner som berör kärnvapen.⁶ Att svensk utrikes- och säkerhetspolitik redan har påverkats av Natoansökan är därmed ett faktum. Detta måste inkluderas i en grundlig analys innan riksdagen röstar om svenskt Natomedlemskap.

³ Även om Nato hävdar att det bara är en försvarsallians finns inga begränsningar för när eller hur kärnvapen får användas, inklusive användning av kärnvapen för en första attack (alliansen har ingen så kallad no-first use policy). Ingenstans definierar Nato i vilket scenario kärnvapen kan komma att användas, utan uttrycker att ett hot mot en medlemsstats säkerhet kan mötas med motangrepp som har oacceptabla konsekvenser och som vida överstiger den potentiella nyttan för angriparen.

⁴ Dessa vapen sägs vara under amerikansk kontroll under fredstid trots att de finns på värdlandets militärbaser och övervakas av värdlandets soldater. Det är inte tydligt hur själva kontrollen av kärnvapnen hålls av amerikanerna. Det som dock är tydligt är att kontrollen kan komma att lämnas över till värdlandet vid en väpnad konflikt. För att möjliggöra detta tränar till exempel den tyska militären kontinuerligt på att använda kärnvapen, övningar som även andra Natomedlemmar deltar i.

⁵ Originalcitrat på engelska; ”It is in the interest of the very survival of humanity that nuclear weapons are never used again, **under any circumstances.**” - Förenta Nationen. 2020. “*NPT/CONF.2020/63: 2020 Review Conference of the Parties to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons*”. Tillgänglig: www.un.org/sites/un2.un.org/files/npt_conf.2020_63_e.pdf

⁶ Förenta Nationen: generalförsamlingen. 2022. “*Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons (A/C.1/77/L.17)*”. Tillgänglig: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/N22/614/62/PDF/N2261462.pdf?OpenElement> ; Förenta Nationen: generalförsamlingen. 2022. “*Humanitarian consequences of nuclear weapons (A/C.1/77/L.16)*”. Tillgänglig: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/LTD/N22/614/62/PDF/N2261462.pdf?OpenElement>

Varken promemorian eller den parlamentariska rapporten baseras på eller gör heller någon genomgående analys av hur en utökning av Natos kärnvapenparaply kan komma att påverka icke-spridningsavtalet (Non-Proliferation Treaty-NPT). Icke-spridningsavtalet är i ett utsatt läge på grund av att kärnvapenstaterna inte uppfyllt sina åtaganden att nedrusta. I avtalets senaste genomröstade slutdokument från 2010⁷ står det bland annat att kärnvapenstaterna ska minska kärnvapnens roll och betydelse i alla militära och säkerhetsmässiga koncept, doktriner och politik.⁸ Att ännu fler länder lägger sig under det amerikanska kärnvapenparaplyet kan inte ses som en minskning av kärnvapnens roll i amerikansk doktrin och politik. När fler länder gör sig beroende av kärnvapen går det tvärtemot andan i avtalet.

Icke-spridningsavtalet förbjuder även kärnvapenstater från att placera sina kärnvapen på andra länders territorium⁹ och icke-kärnvapenstater att ta emot kärnvapen på sitt territorium¹⁰. Om Sverige skulle besluta att ha kärnvapen på svensk territorium skulle det därmed kunna innebära att Sverige måste lämna icke-spridningsavtalet, då det skulle strida mot dennes artikel två. För att stärka icke-spridningsavtalet, samt som en garant för svenska folket, bör Sverige instifta en nationell lag som förbjuder kärnvapen på svenskt territorium, både i freds- och krigstid, inklusive på eventuella framtida utländska militära baser i Sverige. Sverige bör även ansluta sig till FN:s konvention om förbud mot kärnvapen.¹¹

Natos kärnvapenparaply skyddar oss inte från konsekvenserna av kärnvapen. I det fall kärnvapen används kommer de katastrofala humanitära och miljömässiga konsekvenserna även beröra oss. Inget land eller organisation har tillräcklig beredskap att hantera en kärnvapenattack, inte heller Nato eller dess medlemmar.

Sveriges stöd för demokrati, mänskliga rättigheter och folkrätt

Sedan Sveriges Natoansökan har Sverige tonat ned sin kritik mot, och gått med på ett flertal krav från, den odemokratiska regimen i Turkiet för att få dennes godkännande som Natomedlem. Bland annat har Sverige hävt det vapenexportstopp som infördes 2019 som ett direkt svar på Turkiets folkrättsvidriga militära invasion av norra Syrien. Senast i maj 2022

⁷ Det senaste slutdokumentet man kunnat enats om då Kanada blockerade konsensus under översynskonferensen 2015 och Ryssland blockerade konsensus under översynskonferensen 2022.

⁸ Förenta Nationen. 2010. "Review Conference of the Parties to the Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons, Final Document (NPT/CONF.2010/50 (Vol. I))". Tillgänglig: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N10/390/21/PDF/N1039021.pdf?OpenElement> Sid 21

⁹ Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (NPT): Article I; "Each nuclear-weapon State Party to the Treaty undertakes not to transfer to any recipient whatsoever nuclear weapons or other nuclear explosive devices or control over such weapons or explosive devices directly, or indirectly; and not in any way to assist, encourage, or induce any non-nuclear-weapon State to manufacture or otherwise acquire nuclear weapons or other nuclear explosive devices, or control over such weapons or explosive devices." - Förenta Nationen. 2022. "Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (NPT)". *un.org*. Tillgänglig: www.un.org/disarmament/wmd/nuclear/npt/text

¹⁰ Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (NPT): Article II; "Each non-nuclear-weapon State Party to the Treaty undertakes not to receive the transfer from any transferor whatsoever of nuclear weapons or other nuclear explosive devices or of control over such weapons or explosive devices directly, or indirectly; not to manufacture or otherwise acquire nuclear weapons or other nuclear explosive devices; and not to seek or receive any assistance in the manufacture of nuclear weapons or other nuclear explosive devices." - Förenta Nationen. 2022. "Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (NPT)". *un.org*. Tillgänglig: www.un.org/disarmament/wmd/nuclear/npt/text

¹¹ Då själva Nordatlantiska avtalet inte nämner kärnvapen finns det heller inga juridiska hinder för Sverige att vara part i FN:s kärnvapenförbud som Natomedlem. Att ansluta Sverige till FN:s konvention om förbud mot kärnvapen går snarare i linje med Natos egna uppsatta mål att arbeta för kärnvapennedrustning. - International Human Rights Clinic. 2018. "Nuclear umbrella arrangements and the treaty on the prohibition of nuclear weapons". *slmk.org*. Tillgänglig: https://slmk.org/wp-content/uploads/2020/05/Nuclear_Umbrella_Arrangements_Treaty_Prohibition.pdf

hotade Turkiet med ytterligare invasion av Syrien.¹² Regeringsföreträdare som tidigare kritiserat Turkiets odemokratiska styre kallar nu Turkiet en demokrati, trots landets bottenbetyg i demokratimätningar.¹³ Turkiet ställer också krav på att personer utlämnas och att yttrandefriheten i Sverige begränsas. Att hävda att ett svenskt medlemskap i Nato inte skulle riskera att ha någon påverkan på arbetet för grundvärden som folkrätt, mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer stämmer inte med verkligheten.

Turkiet har också tidigare använt sig av konsensusregeln inom Nato för att påverka andra medlemsländer att agera mot den kurdiska milisen YPG.¹⁴ Det är troligt att denna sorts påtryckningar kan komma att fortsätta även efter ett godkännande av ett svenskt medlemskap. Att Sverige tonat ned sin kritik mot Turkiet är en konsekvens av att ingå i en militär allians med odemokratiska stater. Dessa konsekvenser och risker behöver nog utredas innan detta beslut fattas.

9.1.4 Ekonomiska konsekvenser

Vi anser att en utförlig analys av de ekonomiska konsekvenserna måste göras innan riksdagen tar ställning till ett medlemskap i Nato då promemorian påpekar att kostnaden för ett medlemskap kommer gå utöver 2 procent av försvarsbudgeten och påverka andra budgetposter. I denna analys måste det också tydligt framgå varifrån resurserna för Natomedlemskapet ska tas och vilka konsekvenser det skulle föra med sig för andra politikområden. Propositionen bör även tydliggöra vad som inkluderas i Natos definition av försvarsutgifter och hur stora kostnader, utöver de två procenten av BNP, som ett Natomedlemskap skulle innebära.

Vi ser redan nu hur regeringen meddelat att målet att Sverige ger en procent av BNP i bistånd avskaffas. Sverige visar på detta sätt tydligt vad som prioriteras. Natomål framför biståndsmål. Trots att biståndet är en viktig del av att förebygga väpnad konflikt och krig och bygga och stärka säkerhet, demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet. Det är tydligt att de ekonomiska konsekvenserna av ett Natomedlemskap kan gå ut över insatser mot andra säkerhetshot, som tex insatser för människors hälsa, klimatsäkerhet etc. För att ett välgrundat beslut ska kunna fattas behöver det vara tydligt vilka andra insatser som ska prioriteras bort för att möjliggöra dessa militära satsningar.

9.1.5 Konsekvenser för svensk krigsmaterielexport

Vi anser att det bör tydliggöras vilka förändrade förutsättningar för svensk krigsmaterielexport som ett Natomedlemskap skulle innebära innan riksdagen röstar om ett eventuellt Natomedlemskap. För att värna grundvärden i svensk utrikes- och säkerhetspolitik, såsom demokrati, mänskliga rättigheter och respekt för rättsstatens principer behöver propositionen ta ställning för att ett Natomedlemskap inte ska tillåtas urvattna det svenska regelverket för krigsmaterielexport. Hänsyn till alliansen eller dess medlemmar får inte tillåtas väga över i bedömningen av export till odemokratiska stater, stater som allvarligt och

¹² Tidningarnas Telegrambyrå. 2022. "Erdogan hotar åter med offensiv i norra Syrien". *svt.se*. Senast uppdaterad 1 juni 2022. Tillgänglig: <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/erdogan-hotar-ater-med-offensiv-i-norra-syrien>

¹³ I oktober 2019 sa Ulf Kristersson och Moderaterna i en motion att: "Turkiet lever inte längre upp till de förväntningar som EU har rätt att ha i en utvidgningsprocess, främst på grund av landets allvarliga tillbakagång gällande demokrati och rättsstat. (...) EU bör fortsätta stödja det civila samhället, människorättsförsvarare och journalister i Turkiet samt värna turkiska studenters tillträde till europeiska universitet." - Kristersson, Ulf. 2019. "Motion 2019/20:2830: En utrikespolitik utifrån svenska intressen". *Riksdagen.se*. Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/en-utrikespolitik-utifran-svenska-intressen_H7022830

¹⁴ Gumrukcu, Tuvan. 2019. "Turkey not backing down in NATO defense plans dispute: source". *Reuters.se*. Senast uppdaterad 27 november 2019. Tillgänglig: <https://www.reuters.com/article/us-nato-summit-turkey-idCAKBN1Y11YT>

omfattande kränker mänskliga rättigheter eller till länder i väpnad konflikt eller som riskerar väpnad konflikt.

9.1.7 Övriga konsekvenser

Vi anser att vidare utredning krävs av vilka miljö- och klimatmässiga konsekvenser som kan följa av ett Natomedlemskap och de höjda försvarsanslagen, samt att propositionen bör föreslå att en grundlig och transparent miljö- och klimatanalys görs av den planerade upprustningens konsekvenser.

Krig, väpnade konflikter och militära aktiviteter bidrar till den pågående klimat- och miljökrisen genom dess omfattande utsläpp, markföroreningar, förbrukning av naturresurser och föroreningar från vapen och ammunition. Ett Natomedlemskap skulle innebära att Försvarsmakten ökar sina militära utsläpp. Natomedlemskapet antas bland annat leda till ökad militär närvaro i Sverige i form av bland annat militärövningar från andra Natomedlemsländer. Försvarsmakter runt om i världen, och även i Sverige, har dock som regel varit undantagna klimat- och miljökrav samt krav på transparent rapportering.¹⁵

Till Parisavtalet rapporterar Sverige endast en liten begränsad del av de nationella militära utsläppen. Endast Försvarsmaktens inrikestransporter (markfordon, båt och flyg) finns loggade och redovisade. Varken Försvarsmaktens energiförbrukning, påverkan av svensk vapenindustri eller andra länders utsläpp när de övar i Sverige rapporteras eller dokumenteras. Inte heller dokumenteras eller rapporteras Försvarsmaktens utsläpp när den svenska militären på olika sätt deltar i aktiviteter utomlands.

I juni 2022 tillkännagav Nato planer på att organisationen ska minska sina utsläpp av växthusgaser och arbeta mot nettonollutsläpp till 2050. Men Nato som institution är inte den främsta källan till Natos utsläpp. De allra flesta kommer från medlemmarnas nationella militärer och tillkännagivandet täckte inte deras utsläpp. Nato har sedan 2021 gjort ”militär förberedelse för klimatet” till en prioriterad fråga inom organisationen. Om man granskar policyn, och dess prioriteringar handlar det dock till största delen om att stärka och anpassa den militära kapaciteten till ett förändrat klimat och inte att stoppa eller förebygga klimatförändringarna.

Försvarsmakten verksamhet har, utöver sin påverkan på klimatet, även en direkt miljöpåverkan. Det mest kända exemplet är Försvarsmaktens användning av PFAS som blanda annat spridit sig i Vättern (Karlsborg)¹⁶, Blekinge¹⁷ och högst troligen i Uppsala¹⁸. Det finns bristfällig information och forskning om hur Försvarsmaktens aktiviteter och övningar påverkar människor, djur och natur. Ett svenskt Natomedlemskap, med en expansion av den svenska militärens förmåga och militära övningar i Sverige, kan därmed komma att få ökad

¹⁵ Svenska Freds rapport [Frikortet från 2020](#) visar hur Försvarsmakten undantas rapporteringskrav om klimat- och miljöpåverkan, hur utsläppen av växthusgaser från Försvarsmaktens inrikestransporter under de senaste tio åren motsvarat en tredjedel av utsläppen för inrikesflygen och hur myndigheten (Sveriges näst största) inte når sina egna lågt uppsatta klimatmål. - Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen. 2022. "Frikortet - en granskning av försvarets klimatarbete". svenskafreds.se. Tillgänglig: www.svenskafreds.se/frikortet/

¹⁶ Carlqvist, Bosse. 2022. "Nu ska försvaret rena PFAS-utsläppen från Karlsborg flygplats". [svt.se](#). Senast uppdaterad 14 oktober 2022. Tillgänglig: www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/forsvaret-nu-kan-vi-rena-pfas-utslappen-fran-karlsborgs-flygplats

¹⁷ Rostedt, Ellinor. 2020. "Försvaret kände till föroreningsrisk innan PFAS-skandalen". [svt.se](#). Publicerad 18 november 2019. Senast uppdaterad 4 februari 2020. Tillgänglig: www.svt.se/nyheter/lokalt/blekinge/forsvarsmakten-kande-till-fororeningsrisk-i-dricksvattnet-i-flera-ar

¹⁸ Jonsson, Clara. 2022. "Försvarsmakten undanhöll utredningar i PFAS-rättegången". [sverigesradio.se](#). Tillgänglig: www.sverigesradio.se/artikel/forsvarsmakten-undanholl-utredningar-i-pfas-rattegangen

miljö- och klimatpåverkan. Detta är något som promemorian ignorerar då ingen ordentlig klimat- och miljö riskanalys gjord av effekterna av ett potentiellt svenskt Natomedlemskap.

Detta remissvar är skrivet av Svenska Freds och Skiljedomsföreningens sakkunniga Gabriella Irsten, ansvarig för frågor om hållbar fred och säkerhet och Linda Åkerström, Policychef.

Kontakt: linda.akerstrom@svenskafreds.se , 070-673 48 51, gabriella.irsten@svenskafreds.se, 073-093 85 07.

Kerstin Bergeå

Ordförande Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen